

Åmli Viltutvalg
v/ leder Lars Johan Skjeggedal
Skjeggedal 806
4834 Risdal

Skjeggedal, 18. september 2019

OED

FORSLAG TIL NASJONAL RAMME FOR VINDKRAFT PÅ LAND – HØRING

Åmli viltutvalg har behandlet forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land på styremøte 11.06.19. Åmli viltutvalg behandlet saken i forbindelse med at Åmli kommune gjennomførte en lokal høring før kommunestyret skulle behandle høringen. Åmli viltutvalg oversender med dette høringssvaret til OED da høringssvaret også er egnet som innspill direkte til OED.

Vedtak i styremøte 11.06.2019:

Vedtak:

Åmli viltutvalg anmoder kommunestyret i Åmli om å si nei til nasjonal ramme for vindkraft på land slik den foreligger.

Åmli viltutvalg mener at forslaget til nasjonal ramme i for liten grad tar hensyn til vilt, friluftsinnteresser og ulempene for grunneiernes næringsinteresser.

En mener forslag til nasjonal ramme er basert på et for dårlig kunnskapsgrunnlag noe som også påpekes i flere av fagrapportene som er vedlagt rammeplanen.

FN's naturpanel lanserte 6. mai 2019 en ny rapport som konkluderer med at «endret arealbruk» er den største trusselen mot artsmangfoldet. En mener derfor det bør legges stor vekt på «føre-var» prinsippet og si nei til vindkraft på land inntil et bedre kunnskapsgrunnlag foreligger.

En ser at enkeltgrunneiere som får vindkraftverk på sin grunn kan høste betydelig økonomisk gevinst. I utgangspunktet er det positivt. En vil likevel påpeke at tilgrensende områder og grunneiere sannsynligvis vil få en negativ utvikling med verdifall og mindre attraktivitet som følge av synlighet, støy og andre ulemper.

Spørreundersøkelser gjort i de ulike viltlag/storvald gir en pekepinn på at det er et flertall av grunneierne i kommunen som er mot vindkraft. Av totalt 62 grunneiere som har svart har 47 sagt at de er negative. Det er verdt å merke seg at i Skjeggedal Utmarkslag der det er konkrete planer om vindkraftverk har alle grunneierne svart og av disse er ca ¾ negative til at deres eiendom blir omfattet av nasjonal ramme.

Behandling på styremøte i Åmli viltutvalg 11.06.19

Til stede: Skjeggedal Utmarkslag: Lars Johan Skjeggedal (leder)

Tovdal Viltlag:	Knut Olav Tveit Tom Arild Austenå Sven Terje Dale
Gjøvdal Viltlag Åmli Viltlag	Rolf Harstveit Tore Katerås Øystein Epletveit
Ytre Åmli Viltlag Vestre Åmli Viltlag	Ole Tommy Flaten Moe Olav T. Vehus

I starten gjorde leder oppmerksom på at alle fremmøtte hadde talerett men ved avstemming hadde hvert medlemslag en stemme.

Innledningsvis på styremøtet kom det frem at det var kommet inn en del flere svar fra grunneiere i de enkelte vald. Her er det som var kommet inn utover det som fremgår av saksutredningen:

I Ytre Åmli viltlag har 17 av totalt 24 grunneiere svart. Samtlige av disse har sagt at de er negative til vindkraft. I Vestre Åmli har 3 av totalt 30 grunneiere svart. De tre var negative. I Tovdal har det kommet to svar ekstra. En nøytral og en positiv. I Tovdal har da totalt 9 av 17 grunneiere svart. 6 er negative, 2 er positive og 1 er nøytral.

Totalt har da 62 grunneiere svart. Av disse er 12 positive til vindkraft, 47 negative og 3 nøytrale.

Votering:

Forslag til vedtak med justering i forhold til antall grunneiere som har svart fikk 5 stemmer (Skjeggedal Utmarkslag, Tovdal Viltlag, Åmli Viltlag, Ytre Åmli Viltlag og Vestre Åmli Viltlag).

Mot 1 stemme (Gjøvdal Viltlag)

Forslag til vedtak:

Åmli viltutvalg anmoder kommunestyret i Åmli om å si nei til nasjonal ramme for vindkraft på land slik den foreligger.

Åmli viltutvalg mener at forslaget til nasjonal ramme i for liten grad tar hensyn til vilt, friluftsinnteresser og ulempene for grunneiernes næringsinteresser.

En mener forslag til nasjonal ramme er basert på et for dårlig kunnskapsgrunnlag noe som også påpekes i flere av fagrapportene som er vedlagt rammeplanen.

FN's naturpanel lanserte 6. mai 2019 en ny rapport som konkluderer med at «endret arealbruk» er den største trusselen mot artsmangfoldet. En mener derfor det bør legges stor vekt på «føre-var» prinsippet og si nei til vindkraft på land inntil et bedre kunnskapsgrunnlag foreligger.

En ser at enkeltgrunneiere som får vindkraftverk på sin grunn kan høste betydelig økonomisk gevinst. I utgangspunktet er det positivt. En vil likevel påpeke at tilgrensende områder og grunneiere sannsynligvis vil få en negativ utvikling med verdifall og mindre attraktivitet som følge av synlighet, støy og andre ulemper.

Kort oppsummert beskriver NVE områdene her i Agder som store områder som har et lavere konfliktnivå enn i resten av landet og som har plass til vindkraftverk av varierende størrelse. Den nasjonale rammen er utarbeidet blant annet på bakgrunn av 21 temarapporter om virkninger av vindkraft. Disse rapportene er: Annet dyreliv, Flaggermus, Friluftsliv, Fugl, Landskap, Naturtyper, Sammenhengende naturområder, Villrein, NVE-andre tema, Drikkevann og forurensning, Elektronisk kommunikasjon, Forsvaret, Iskast, Klimaavtrykk og livssyklusanalyser, Lokal og regional næringsutvikling, Nabovirkninger, Reindrift og annen samisk utmarksbruk, Reiseliv, Sivil luftfart, Værradarer og til sist Kulturminner og kulturmiljøer.

Temarapportene viser at det er et omfattende nasjonalt lovverk og mange internasjonale forpliktelser som skal legges til grunn.

Fugl:

NVE rapport om fugl sier blant annet i forhold til hønsefugl: *«I Norge viser flere studier at alle de norske hønsefuglartene er utsatt for å bli drept av lufthindringer som kraftledninger og gjerder, og bygging av kraftlinjer i tilknytning til vindkraftanlegg vil kunne gi til dels betydelige tap i bestanden som følge av elektrokusjon.»*

Olav Hjeljord, prof. emeritus, Universitetet for miljø og biovitenskap har uttalt følgende: *«Men la oss først se på Smøla. Av ca. 30 ulike fuglearter drept etter kollisjon med vindturbinene utgjør lirype det størst antallet, selv om tettheten av rype er lavere enn for flertallet av de andre artene. Det skyldes at hønsefugl med relativt svakt syn og dårlig manøvreringsevne er spesielt utsatt. Hønsefugl som drepes i et vindkraftverk bør ikke sammenlignes med jaktuttak tidlig på høsten. Vindkraftverk dreper fugl året rundt. Fra ettervinter mot vår vil en stor andel av fugl danne årets produksjons-bestand. Tap av fugl i denne perioden har en langt større effekt på bestanden enn tap på høsten da mye av bestanden består av ungfugl med høy naturlig dødelighet.*

Kollisjoner med turbinene er ikke hønsefuglenes eneste problem. Går vi sørover til kontinentet viser interessante undersøkelser i Alpene at lyd fra vindturbiner antagelig forstyrrer hønsefuglenes kommunikasjon i leikperioden. I et studieområde i Østerrike forsvant orrfugl fra spillplassene i en radius av 1 - 2 km omkring vindturbiner, hønene forsvant først. Det ble antatt at lyd fra turbinene ødela kommunikasjonen mellom fuglene på leiken. Selv om dette bare er undersøkt for orrfugl må vi anta at tilsvarende vil gjelde for storfugl med langt svakere spill-lyd. Vi vet lite om effekten på hønsefugl av skyggekast, lys og øket ferdsel i et vindkraftområde. Men det bør nevnes at et vindkraftverk i Pyreneene er stoppet etter at storfugl i andre kritisk truede bestander i dette området forsvant etter anlegg av vindkraftverk.

Mange vil kanskje innvende at et vindkraftverk ikke vil ha innvirkning på bestanden i en større region. Dette er nok for enkelt. Særlig vinterstid fører hønsefugl en omflakkende tilværelse. Flokker av fugl trekker fra en trakt til en annen og vil være særlig utsatt for å kollidere med turbinene. Samtidig er hønsefugl fordelt i såkalte kilde og synk populasjoner. For å bestå er synk populasjonene avhengig av tilførsel av fugl fra kildepopulasjoner som gjennomgående produserer et overskudd av fugl. Vindkraftverk i skogtrakter med kildebestand kan derfor gi negative effekter for bestanden i en hel region.»

En vindkraftutbygging i Åmli vil altså kunne ha en negativ effekt på hønsefuglbestandene i store områder. Utleie av fuglejakt er en viktig inntektskilde for mange grunneiere i Åmli med mye store grunneiere. En vindkraftutbygging kan dermed svekke næringsgrunnlaget for mange.

NVE rapport fugl viser også til at et stort utvalg av utenlandske studier viser at rovfugl er særlig sårbare for vindkraftutbygging og andre tekniske installasjoner. I Åmli mener en spesielt at det vil kunne bli utfordringer knyttet til kongeørn og hubro. Blant annet i Skjeggedal er det gjort tiltak på 22kV nettet med isolasjon og sitteavvisere for å hindre dødelighet for hubro. Hubroen er verdens største ugle og rødlistet.

Friluftsliv og verneplan for vassdrag

I fagrapporten om friluftsliv kan man lese om hvor viktig friluftsliv er for befolkningens livskvalitet og generelle folkehelse. Fagrapporten peker også på at *“økende arealinngrep fører til en gradvis reduksjon av store, sammenhengende naturområder med urørt preg, og muligheten for å utøve "villmarksfriluftslivet" reduseres. Oppstykkningen av de sammenhengende naturområdene skjer bit for bit over hele landet. Det er viktig at fremtidige tyngre tekniske inngrep søkes lokalisert på en måte som ikke reduserer opplevelseskvalitetene for friluftslivet i viktige store turområder uten tilrettelegging.”*

Det står videre at *“verdien knyttet til en opplevelse ikke bare skyldes hva som er tilstede i naturen, men også hva som ikke er der. Fravær av uønsket støy, tekniske installasjoner og kunstige lyskilder vil av mange oppfattes som viktige kvaliteter ved naturpregede landskap.”* Det er flere og flere som søker ut i naturen for å oppleve stillhet og ro. Dette er dokumentert blant annet gjennom spørreundersøkelser der rundt 90 % av de spurte svarer at det å ”oppleve naturens stillhet og fred” og å ”komme ut i frisk natur, vekk fra støy og forurensning” er viktige grunner for friluftslivet.(ref. fagrapporten)

Hvorfor bor folk i Åmli og til og med i utkantene av Åmli? Er det ikke for mange nærheten til naturen og mulighetene for friluftslivet som er viktig?

NVE har selv vært med på å fremme vern av hele Tovdalsvassdraget med tilhørende nedbørsfelt i samlet verneplan for vassdrag. Her er et utdrag av verneplanen:

«St. prp. Nr. 75 (2003-2004) Vern av Tovdalsvassdraget ovenfor Herefossfjorden: Hele Tovdalsvassdraget representerer overgangen fra kystnære skogsområder med innslag av edellauvskog i sør til boreale barskogsområder på fattig berggrunn i indre strøk. Store arealer består av myr. Våtmarksfaunaen er godt representert og hekkefaunaen er artsrik. En rekke rødlistede arter er registrert. Feltet har også stor betydning for sårbare arter av rovfugler og ugler. Vassdraget har svært store kulturminneinteresser fra et langt tidsrom. Mange kulturminner, særlig de svært verdifulle tømmerfløtningsanleggene, har nær tilknytning til elver og vann. Tovdalsvassdraget er et av få vassdrag i Sør-Norge som går fra fjell til fjord og som er lite påvirket av moderne tekniske inngrep. Bortsett fra det tidligere vernede området i nord gjelder det særlig den foreslåtte delen. Hele nedbørsfeltet er svært godt egnet til ulike friluftaktiviteter og bruken av området er stor.»

Hele nedbørsfeltet til Tovdalsvassdraget vurderes altså her til å være svært godt egnet til ulike friluftaktiviteter og bruken av området vurderes å være stor. En finner det da underlig at det meste av nedbørsfeltet tas inn i nasjonal ramme for vindkraft.

Det arbeides nå med besøksstrategi for verneområdene i Åmli. «Visjonen for besøksstrategien skal ha utgangspunktet sitt i å finne balansen mellom disse elementa:

- Bidra til gode opplevingar for den besøkande
- Bidra til lokal verdiskaping
- Bidra til å ta vare på og auke verneverdiane»

«Prosjekt mål

- Ta vare på verneverdiane og auke kunnskapen om føremålet med vern.

- *Auke forståinga og respekt for vern og verneverdiane hjå innbyggjarar, reiselivsaktørar og besøkande.*
- *Invitere fleire fastbuande og tilreisande inn i naturen og verneområda.*
- *Leggje til rette for betre samhandling lokalt og regionalt mellom reiselivsaktørar, destinasjonsselskap og forvaltingsstyresmakt.*
- *Implementere den nye merkevarestrategien.*
- *Skape ei rikare oppleving for besøkande, som kastar ljøs over denne spesielle samanhengen mellom menneske og naturen i verneområde.»*

Forslaget til nasjonal ramme omfatter mange verneområder i Åmli kommune. I Skjeggedal er det konkrete planer om vindkraftverk helt inn mot Vereknutane naturreservat. En kan ikke se at utsyn til vindkraftverk vil skape en rikere opplevelse for de besøkende i verneområdene, snarere tvert om.

Annet Dyreliv

I følge fagrapporten om annet dyreliv, så er konsekvensene for hjortedyr og mindre pattedyr ikke store nok til at de blir hensyntatt. De vil sannsynligvis innrette seg i driftsfasen. Det blir presisert i rapporten at det er mange usikkerhetsmomenter i forhold til konsekvensene for hjortedyr og mindre pattedyr da dette ikke er forsket nok på.

NIBIO har i flere år forsket på hjortens bevegelser i Agder og Telemark i prosjektet Sørhjort. Sluttrapport ble publisert nå i mai. Sørhjort har avdekket hjortetrekk som går fra Evje, over heia til Høvringsområdet og videre over Longeraksheiene til Lauvdal i Bygland. Det går også hjortetrekk over mot Skjeggedal, Tovdal og Gjøvdal. En mener man på bakgrunn av mange usikkerhetsmomenter må ta «føre var prinsippet» i Naturmangfoldloven i bruk. Det bør gjennomføres ytterligere forskning på temaet slik at kunnskapsgrunlaget er godt nok til å ta en avgjørelse.

Villrein

Temarapport villrein sier blant annet følgende:

«Arealpress i og rundt fjellområdene i Sør-Norge er derfor den største utfordringen for å sikre livskraftige villreinstammer i fremtiden. Villrein er svært sky og dermed sårbar for utbygging, ferdsel og annen menneskelig aktivitet. Effekter av hvordan villrein blir påvirket av tekniske inngrep og forstyrrelser generelt er studert i flere sammenhenger, og har vist en sammenheng mellom forstyrrelser i villreinens leveområder, individenes arealbruk og villreinområdenes bæreevne om vinteren. Miljødirektoratet mener at vindkraftutbygging innenfor de ti vedtatte nasjonale villrein-områdene er uforenlig med forutsetningene for disse områdene og derfor bør være uaktuelle for konsesjonsbehandling, og at det bør legges stor vekt på eventuell konflikt med villrein også i de øvrige villreinområdene.»

Setesdal Austhei er et av de ti vedtatte villreinområdene. Villreinstammen i Setesdal Austhei bruker deler av Åmli kommune og en antar det er av hensynet til villreinen at det nordre området mellom Tovdal og Gjøvdal ikke er med i forslaget til nasjonal ramme. Villreinens områdebruk går noe i sykluser. De siste årene har en ikke observert villrein i Skjeggedal. I perioden for 5-ca 15 år siden var det villrein i Skjeggedal på vinter og vår hvert eneste år. En mener dette viser at mye

av Skjeggedal, Tovdal og Gjøvdal er aktuelt som randområde og potensielt leveområde for villrein deler av året.

Landskap

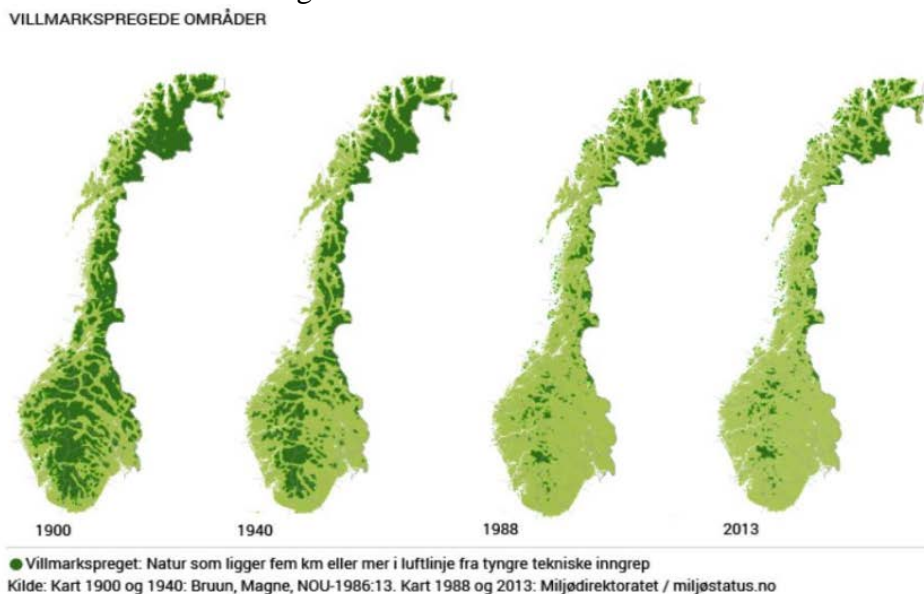
Fagrapporten om landskap skriver at litteraturen, uansett metode, gir et ganske entydig bilde: både lokalt og blant besøkende oppfatter de fleste landskapsendringer som følge av vindkraftutbygging som negative inngrep i landskapet. Dette gjelder særlig landskap som fra før har få eller ingen inngrep. Den økonomiske litteraturen som studerer påvirkning på folks velferd, peker på at landskapsendringene gir signifikante velferdstap for den befolkningen som berøres. Etter Miljødirektoratets mening er kunnskapsgrunnlaget mangelfullt. De mener at uten ytterligere undersøkelse er det vanskelig å velge ut områder for vindkraft, der vindressurser og nettkapasitet på en faglig forsvarlig og troverdig måte er veid opp mot andre viktige miljø- og samfunnshensyn.

En støtter Miljødirektoratets vurdering og oppfordrer til at det blir gjort en undersøkelse som studerer hvor stor velferdseffekt, landskapsvirkninger av vindkraftverk, har i Norge.

Sammenhengende Naturområder

Tidligere ble inngrepsfrie naturområder, INON områder, lagt vekt på i de fleste arealsaker. Etter stortingsvalget i 2014 endret dette seg, og denne indikatoren er ikke lenger styrende for arealpolitikken.

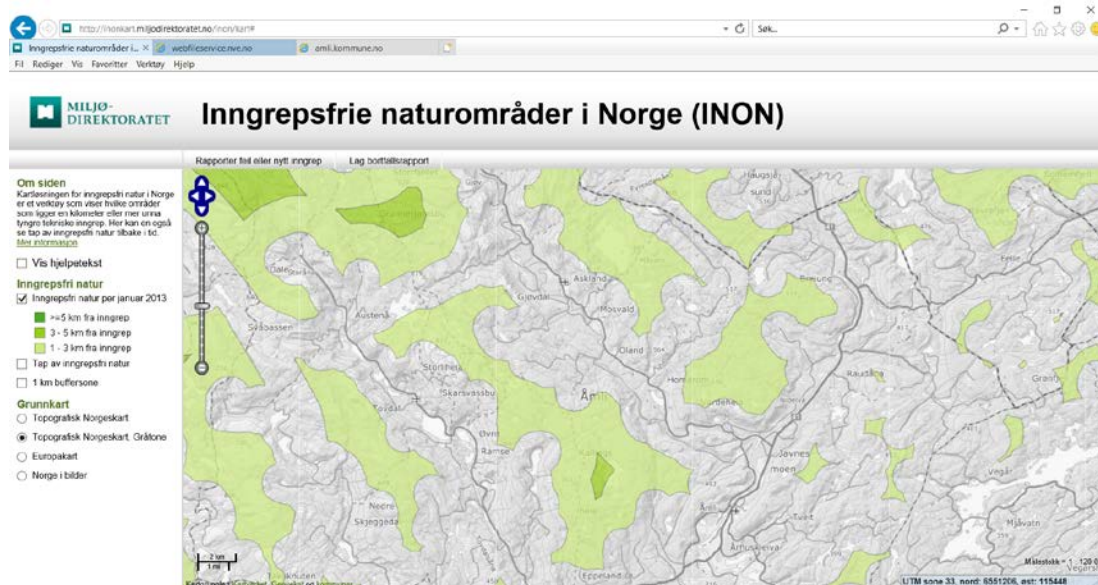
Bildet nedenfor viser utviklingen i INON- områder fra 1900-2013.

Figur 2: Utviklingen av villmarkspregede områder siden år 1900

I fagrapporten står det at “*sammenhengende naturområder er attraktive områder for friluftslivs- og villmarksopplevelser og tilbyr muligheter for rekreasjon, velvære og opplevelse av landskap. Det er karakteristisk at større, tilnærmet urørte naturområder er viktige for flere miljøkvaliteter samtidig.*” De påpeker at noen sammenhengende naturområder som dekker flere høydelag vil ha stor verdi for naturens evne til å tilpasse seg et endre klima fordi artene gradvis kan forflytte seg til kjøligere områder. For eksempel kan dette gjelde områder som strekker seg fra en skog og opp til snaufjellet.

Store deler av de områdene som er pekt ut som egnet for vindkraftutbygging i nasjonal ramme er INON-områder.

Kart som viser INON-områder i Åmli.

Lokal næringsutvikling

I fagrapporten som omhandler lokalt og regionalt næringsliv er det en gjennomgang av de økonomiske ringvirkninger av vindkraft på regionalt og lokalt nivå, virkninger for hytteutbygging, virkninger for jakt og fiske som næring, og virkninger for annen næringsutvikling.

Det viser seg at effekten på hyttebygging er lite forsket på. Det finnes ingen studier eller etterundersøkelser som ser på hvordan hytteutbygging påvirkes av nærliggende vindkraftverk. NVE legger til grunn at erfaringer fra blant annet Engerdal tilsier at planer om vindkraftverk, særlig på kort sikt, kan skape en usikkerhet som gjør at potensielle eiendomsutviklere er avventende. Vindkraftverk kan gjøre det mindre attraktivt å anlegge hytter i nærområdet og i områder som har planområdet som viktig del av utsikten. Virkninger på lengre sikt er vanskelig å vurdere, og vil avhenge av en rekke andre faktorer i tillegg til selve vindkraftverket, som alternative områder i nærheten og utviklingen i hyttemarkedet generelt (Sweco 2012). I rapporten om nabovirkninger står det: «Etter NVEs vurdering kan hyttepriser, på samme måte som boligpriser, bli påvirket av synlighet og støy fra vindkraftverk.»

Det er en egen rapport for reiseliv. I denne rapporten så er det ingen av studiene som er presentert som dokumenterer en negativ påvirkning på reiselivsnæring som følge av eksisterende vindkraftutbygging. Det er imidlertid påpekt at noen typer reiselivsdestinasjoner med stor sannsynlighet vil være sårbare for den type inngrep som vindkraft representerer. Dette gjelder særlig for destinasjoner der vakkert landskap i urørt natur er essensiell for opplevelsen. Ifølge flere av studiene er det også sannsynlig at en eventuell storstilt utbygging av vindkraft i Norge kan medføre vesentlige virkninger for reiselivsnæringen.

En turistundersøkelse gjennomført av Innovasjon Norge sommeren 2015, viste at formålet med reiser i Norge blant nordmenn var å slappe av og oppleve naturen (henholdsvis 65 og 54 prosent). Utenlandske reisende reiste i hovedsak for å oppleve naturen og oppleve fjordene

(henholdsvis 76 og 62 prosent). Norges omdømme som reiselivsland er sterkt relatert til urørt natur og bærekraft. Reiselivsnæringen utarbeidet i 2017 veikartet «Mot et bærekraftig reiseliv». Der skriver de at merkevaren Norge som reiselivsdestinasjon forutsetter at vi klarer å ta vare på Norges unike natur- og kulturverdier.

Åmli kommune er en forholdsvis stor hyttekommune. Det er ikke så veldig mange år siden det i Åmli kommune var et prosjekt for å stimulere til økt hyttebygging. Etter det en kan huske kom blant andre Hillestadheia hyttefelt i etterkant av dette prosjektet. Handel-, bygge- og servicenæringen i kommunen er avhengige av en positiv utvikling innenfor dette markedsområdet. En er redd for at rammeplan for vindkraft og eventuelle planer om vindkraftverk synlig fra hytteområdene vil kunne skape stor usikkerhet for videre utvikling av hyttenæringen.

I tillegg til hyttenæringen, så er det også annen reiselivsnæring i kommunen. Dette er også et område hvor forskningsresultater uteblir. Norstat har på vegne av Den Norske Turistforening nylig gjennomført en undersøkelse blant Norges befolkning om synet på vindkraft. Den viser at motstanden mot vindkraft er økende. En kjenner til at Åmli turistforum har sendt brev til Åmli kommune der de tilkjennegir at de er svært skeptiske til vindkraftutbygging i vestre deler av Åmli kommune.

Det er et betydelig potensiale knyttet til utmarksbasert næringsliv i Åmli kommune. Herunder aktivitet knyttet til utleie av tilrettelagte jakt- og fisketilbud. Slik en ser det er «urørt natur» og «villmarkspreg» vesentlige fortrinn vi finner over store deler av Åmli kommune. Gjennomsnittlig regnes det at vindturbiner ses 20 km i luftlinje. Etablering av vindkraftverk i et område av kommunen vil dermed bli synlig fra store deler av kommunen. Etablering av vindkraftverk vil være skadelig for næringsinteresser i et stort område.

Nabovirkninger- Støy, lysforurensning, skyggekast og eiendomsverdi.

I fagrapporten om nabovirkninger skriver NVE at beregninger av støyeksponering kan være utfordrende, spesielt i terreng med store høydeforskjeller og reflekterende terrengformasjoner, og ved værforhold som kan gi rim/is på vingene. På kalde vinterkvelder og om natten kan lydbølgene bøyes nedover, i stedet for oppover som er det normale. Støynivået fra et vindkraftanlegg vil derfor oftere være høyere på nattetid. Det er gjort en studie på hvordan støy fra vindkraftverk i «typisk norsk» topografi vil være. Denne rapporten konkluderer med at det periodevis kan være store variasjoner i støynivået. Ettersom støyretningslinjene kun angir grenseverdier for gjennomsnittlig lydnivå, blir ikke disse variasjonene fanget opp. (NVE rapport 13, 2017)

I rapporten står det videre at alle turbiner over 150 meter må lyssettes, noe som kan medføre lysforurensning i området som blir bygd ut. Disse lysene kan styres ved hjelp av radar, slik at de kun lyser når et fly er i område. Dette er kun prøvd ut ett sted i Norge.

Fire av de fem studiene som fagrapporten har studert viser en statistisk signifikant negativ effekt på boligpriser tett opp mot vindturbiner, og at den negative effekten avtar med økende avstand til turbinen. Norconsult og Agenda Kaupang peker på at en lignende studie i Norge vil være vanskelig å gjennomføre fordi studier som kan ventes å gi signifikante resultater krever et stort antall boligtransaksjoner i datamaterialet. Fordi vindkraftverk i Norge i hovedsak er plassert i grisevandede strøk, vil det bare være tilgang til et fåtall transaksjoner i relevanteområder. Det er dermed ikke tilgang til et tilstrekkelig datamateriale til å gjennomføre en liknende studie som de som er referert i denne rapporten.

Når sola står lavt på himmelen, kan de roterende bladene skape pulserende skygger som kan oppleves sjenerende ved opphold i vindkraftverkets nærrområde, skyggekast. Når avstanden til en vindturbin er over 1000 meter vil imidlertid skyggekasteffektene være små.

En er enig med NVE om at kunnskapsgrunnlaget rundt nabovirkninger, da spesielt angående støy, bør bli bedre.

Spørreundersøkelser til grunneiere

Flere av viltlagene/utmarkslagene tilknyttet Åmli Viltutvalg har sendt ut spørreundersøkelse til sine medlemmer.

Skjeggedal Utmarkslag:

Alle grunneiere i Skjeggedal Utmarkslag fikk følgende alternativer:

1. *«Jeg ønsker at min eiendom i Skjeggedal skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.»*
2. *Jeg ønsker ikke at min eiendom i Skjeggedal skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.*
3. *Jeg har ikke gjort meg opp noen mening om nasjonal ramme for vindkraft.»*

Av totalt 12 grunneiere i Skjeggedal Utmarkslag svarte alle 12 på undersøkelsen.

Resultatet av undersøkelsen er som følger:

Ca ¾ av grunneierne i Skjeggedal Utmarkslag ønsker ikke at sin eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft. Dette gjelder både i forhold til arealet de representerer og i forhold til antall.

Tovdal viltlag:

Tovdal viltlag har fått tilbakemelding fra 7 av 17 medlemmer. Av disse er 6 negative til vindkraft. En er positiv. Med svarprosent på 41 skal en være forsiktig med å dra bastante konklusjoner, men av de som har svart er 86% negative.

Gjøvdal viltlag:

Alle grunneiere i Gjøvdal viltlag fikk følgende alternativer:

1. *«Jeg er positiv til vindkraftutbygging.»*
2. *Jeg er negativ til vindkraftutbygging*
3. *Jeg har ikke tatt stilling til vindkraftutbygging.»*

Gjøvdal viltlag fikk inn 7 svar. 3 positive, 3 negative og 1 som ikke har tatt stilling.

Åmli storvald:

Alle grunneiere i Åmli storvald fikk følgende alternativer:

1. *«Jeg kan tenke meg at min eiendom i Åmli skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.»*
2. *Jeg ønsker ikke at min eiendom i Åmli skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.*

3. *Jeg har ikke gjort meg opp noen mening om nasjonal ramme for vindkraft.»*

Åmli viltlag fikk inn 14 svar. 9 negative, 4 positive og 1 som ikke har gjort seg opp noen mening.

Totalt:

Det er totalt 40 grunneiere som har svart. Av disse har 11 (27,5%) svart at de er positive til vindkraftutbygging/ nasjonal ramme for vindkraft. 27 (67,5%) har svart at de er negative til vindkraftutbygging/ nasjonal ramme for vindkraft. 2 (5%) har svart at de ikke har gjort seg opp noen mening.

Av de som har svart at de er positive har en fått blant andre følgende uttalelser:

- Avkastning frå tradisjonelt jord og skogbruk er stort sett ei dalande kurve og anna innkomme på dagens bruk er naudsynt, me meiner vindkraft kan vere eit godt alternativ til å styrke både bruk og busetnad. Dette er langsiktige inntekter som kan sikre neste generasjon bønder. Ei utbygging som tek omsyn til naturen kan og vere med på å styrke utmarksressursane. Når me les i høyringsutkastet og studerer kart og temarapportar, ser me oss stort sett einige i at våre eigendomar må passe godt inn i nasjonal plan.
- Som grunneier er vi interessert i å høre hva vindkraft innebærer av positive og negative konsekvenser for oss. Dermed er vi i utgangspunktet positiv inntil det motsatte er bevist.

Av de som har svart at de er negative har en fått blant andre følgende uttalelser:

- Noen har uttalt at det ikke er aktuelt før hele næringa er regulert og kommunen får verdiskapning i etterkant. «Hjemfallsretten» må inn i den uregulerte næringa.
- *«I forhold til våre utmarksinteresser ønsker vi ikke utbygging av vindkraft på egen eiendom, eller i tilgrensende områder der vindturbiner skjemma utsikt.»*
- *«Vindturbiner vil virke hemmende på hyttebygging/ turisme, og i forhold til vilt- (særlig fugl), er også slike inngrep negative.»*
- *«Jeg er sterkt i mot utbygging av vindkraft på land, og mener at den lille villmarken som er igjen i Norge bør få bestå.»*
- *«Det er selvsagt lett for meg å være negativ til bygging av vindmøller, som ikke har blitt tilbudt en gullkantet avtale, men jeg har forståelse for at det kan være fristende for de aktuelle grunneigarane.»*
- *«Som naboeiendom til aktuelle områder ser jeg bare ulemper, ødeleggelse av noe av den fineste naturen som er i Tovdal, flotte turområder sommer som vinter. I dette området er det også et rikt dyreliv med både reinsdyr og rype. Infrastrukturen vil mest sannsynlig komme fra Setesdalsiden, så bygda vil ikke få bedre veier og adkomst til skog og jaktområder.»*
- *«Jeg er i mot vindmøller. Mener vindmøller til havs er et bedre alternativ. Tenker hovedsakelig på fugl og dyre liv. Behov for å ferdes i uberørt natur osv. Eksisterende vann kraft verk kan også ofte utnyttes bedre.»*
- *«Eg er sterkt imot vindkraft utbygginga som blir planlagt i vårt distrikt. Eg er og veldig engasjert i ei motstandsgruppe som jobber mot utbygging , med medlemmer frå Skjeggedal, Risdal, Evje, Bygland, Tovdal, Gjøvdal og Fyresdal. Dette vil ødelegge det rike dyrelivet mi har idag, og ikkje minst vegnettet som må til for å få utbygd eit*

sånn prosjekt kan mi ikkje forestille oss, i Rogaland ved Bjerkreim vindpark er mye av fisk, frosk og alt anna som lever i vatn så å sei vekk, lavfrekvent støy fra turbinene som ikkje høres med vanlig øre har ein skadelig støy for fugl å hjortevilt som er målt 20km fra turbinene der borte. Å de som er planlagt i vårt område er over dobbelt så store.»

- *«Vi er negative til vindkraft. Det er mange grunner til det, men i hovedtrekk vil ikke vi bidra til å ødelegge «villmarka» i Åmli når det kan produseres strøm på andre mere skånsom måte.»*
- *«På Tveitli vil 130-150 møller kunne bli synlige basert på tre omtalte i prosjekter (se nedenfor), i tillegg er det mulighet for ytterligere 25-30 møller i Øvre Skjeggedal/Tveitli)*

Primært:

Mitt utgangspunkt er at jeg ikke ønsker industrialisering av heiene mellom Skjeggedal og Bygland, dvs svar alternativ 2. Bakgrunnen er at dette er et stort sammenhengende område med meget lite inngripen som dermed medfører store «kostnader» i form av ødelagt landskap ved en industrialisering. Samtidig, gitt de flate heiene vil møller og veier være synlige/hørbare på lang avstand.

Sekundært:

Dersom Bjørnstigfeltet (25 møller i syd) eller Lauvdalfeltet (80 møller i vest) eller Svåbassen (20? møller i Nord) blir realisert, eller adkomstveier eller overføringslinjer kommer over min eiendom, anser jeg eiendommen og omgivelsene som industrialisert og ønsker å bygge 12-15 møller også på min eiendom, dvs svar alternativ 1.»

- *«Som grunneier i Skjeggedal er jeg sterkt motstander av vindmøller og rasering av norsk skog/natur. Etter min oppfatning vil min eiendom miste verdi i forhold til hva den blir brukt til, som er jakt, friluftsliv og rekreasjon.»*

Konklusjon

Åmli viltutvalg anmoder kommunestyret i Åmli om å si nei til nasjonal ramme for vindkraft på land slik den foreligger.

Åmli viltutvalg mener at forslaget til nasjonal ramme i for liten grad tar hensyn til vilt, friluftsinnteresser og lokalt næringsliv.

En mener forslag til nasjonal ramme er basert på et for dårlig kunnskapsgrunnlag noe som også påpekes i flere av fagrapportene som er vedlagt rammeplanen.

FN's naturpanel lanserte 6. mai 2019 en ny rapport som konkluderer med at «endret arealbruk» er den største trusselen mot artsmangfoldet. En mener derfor det bør legges stor vekt på «føre-var» prinsippet og si nei til vindkraft på land inntil et bedre kunnskapsgrunnlag foreligger.

En ser at enkeltgrunneiere som får vindkraftverk på sin grunn kan høste betydelig økonomisk gevinst. I utgangspunktet er det positivt. En vil likevel påpeke at tilgrensende områder og grunneiere sannsynligvis vil få en negativ utvikling med verdifall og mindre attraktivitet som følge av synlighet, støy og andre ulemper.

Spørreundersøkelser gjort i de ulike viltlag/storvald gir en pekepinn på at det er et flertall av grunneierne i kommunen som er mot vindkraft. Av totalt 40 grunneiere som har svart har 27

sagt at de er negative. Det er verdt å merke seg at i Skjeggedal der det er konkrete planer om vindkraftverk har alle grunneierne svart og av disse er ca $\frac{3}{4}$ negative til at deres eiendom blir omfattet av nasjonal ramme.

Med hilsen

(sign)

Lars Johan Skjeggedal
Leder Skjeggedal Utmarkslag

Vedlegg:

- Innspill fra Skjeggedal Utmarkslag

Skjeggedal Utmarkslag
v/ leder Lars Johan Skjeggedal
Skjeggedal 806
4834 Risdal

Skjeggedal, 31. mai 2019

Åmli Viltutvalg

FORSLAG TIL NASJONAL RAMME FOR VINDKRAFT PÅ LAND – LOKAL HØRING

NVE har sendt nasjonal ramme for vindkraft på land på høring. Åmli kommune ønsker å få innspill fra lokale lag og organisasjoner før de tar stilling til høringsforslaget. Åmli Viltutvalg er blant lag/organisasjoner som Åmli kommune ønsker innspill fra.

På årsmøtet i Åmli Viltutvalg ble det fastsatt møtedato 11. juni kl 19.00 for å ferdigstille et høringssvar om nasjonal ramme til Åmli kommune.

I forkant av dette har Åmli Viltutvalg invitert medlemmene (viltlag/utmarkslag) til å komme med innspill.

Skjeggedal utmarkslag er med dette invitert til å komme med innspill. Skjeggedal utmarkslag skal etter vedtektene § 2 blant annet tilgodese grunneierens interesser i utmark. Det meste av arealet til grunneierne i Skjeggedal utmarkslag og alle grunneierne har areal som ligger inne i rammen blant de mest egnede områdene for vindkraft. For å kunne ivareta grunneierens interesser i denne sak trengte en å vite hva flertallet av grunneierne i Skjeggedal utmarkslag ønsker. Kartet i nasjonal ramme for vindkraft skal brukes som et styringsverktøy for hvilke områder som vil bli prioritert framover. Det vil være mulig å søke om konsesjon også utenfor de utvalgte områdene, men det skal imidlertid være vanskeligere å få konsesjon i et område som ikke er pekt ut i den nasjonale rammen.

På denne bakgrunn fikk alle grunneierne som er medlem av Skjeggedal Utmarkslag følgende spørsmål:

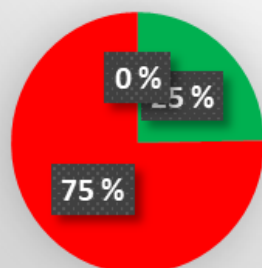
«Fint om du som grunneier i Skjeggedal kan svare på denne epost med ett av følgende alternativer:

- 1. Jeg ønsker at min eiendom i Skjeggedal skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.*
- 2. Jeg ønsker ikke at min eiendom i Skjeggedal skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.*
- 3. Jeg har ikke gjort meg opp noen mening om nasjonal ramme for vindkraft.»*

Av totalt 12 grunneiere i Skjeggedal Utmarkslag har alle 12 svart på undersøkelsen.

Resultatet av undersøkelsen er som følger:

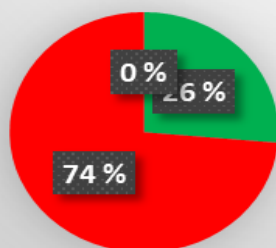
Nasjonal ramme for vindkraft, hva ønsker grunneierne i Skjeggedal (fordelt på areal)

- 1. Jeg ønsker at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft
- 2. Jeg ønsker ikke at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft
- 3. Jeg har ikke gjort meg opp noen mening

Fig 1: Resultat av spørreundersøkelse i Skjeggedal. Svarene fordelt ut fra areal.

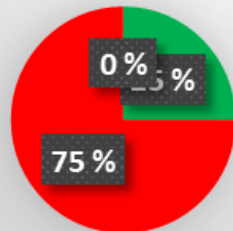
Nasjonal ramme for vindkraft, hva ønsker grunneierne i Skjeggedal (fordelt på areal som ligger inne forslaget til nasjonal ramme)

- 1. Jeg ønsker at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft
- 2. Jeg ønsker ikke at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft
- 3. Jeg har ikke gjort meg opp noen mening

Fig 2: Resultat av spørreundersøkelse i Skjeggedal. Svarene fordelt ut fra areal som ligger inne i forslaget til nasjonal ramme..

Nasjonal ramme for vindkraft, hva ønsker grunneierne i Skjeggedal (fordelt på antall)

1. Jeg ønsker at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft
2. Jeg ønsker ikke at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft
3. Jeg har ikke gjort meg opp noen mening

Fig 3: Resultat av spørreundersøkelse i Skjeggedal. Svarene fordelt i forhold til antall grunneiere.

Hva den enkelte grunneier har svart og hvilket gnr./bnr. og areal de representerer fremgår av vedlagte tabell.

En understreker følgende forhold:

- Det er ikke alt areal som hører til Skjeggedal Utmarkslag som ligger inne i rammen. Deler av gbnr. 1/1, 1/2 og gnr. 1/4 ligger ikke inne. En eventuell utbygging av vindkraft vil påvirke hele eiendommene ved at det blir synlig fra de fleste steder i Skjeggedal. En mener derfor det er mest riktig å presentere tall for arealet i hele Skjeggedal, men for ordens skyld har en også laget en figur som viser fordelingen av arealet som ligger inne i nasjonal ramme. Dette endrer arealet kun 1 prosent. Fra 75% mot dersom en tar med hele eiendommene til 74% mot dersom en tar med kun arealet inne i nasjonal ramme.
- Eiere av gbnr. 4/5 og 5/1 har svart at de i utgangspunktet ikke ønsker at eiendommene blir omfattet av nasjonal ramme for vindkraft. De tar imidlertid forbehold om at dersom det blir planlagt bygd ut vindkraft rundt sine eiendommer ønsker de også at sine eiendommer industrialiseres med vindkraft.
- Gbnr. 1/11 og 1/13 er ikke med i Skjeggedal Utmarkslag og undersøkelsen omfatter ikke dette arealet. Gnr. 1, bnr. 11 er i henhold til gardskart, nibio på totalt 1.554 daa og gnr. 1, bnr. 13 er på totalt 715 daa.
- Eiere av gbnr. 1/4 og 1/12 har spilt inn følgende:

Når du etterspør kva fleirtalet av medlemmene i viltlaget meiner vil me be om at i resultatet vert det oppgjeve som eit prosentforhold av areal og fordelt på om grunnen er innafør planlagde konsesjons områder. Dette er viktig når kommunepolitikkare skal ta ei saklig avgjerd. Dette er ei sak som ikkje egnar seg for fleirtalsuttale.

Avkastning frå tradisjonelt jord og skogbruk er stort sett ei dalande kurve og anna inntomme på dagens bruk er naudsynt, me meiner at vindkraft kan vere eit godt alternativ til å styrke både bruk og busetnad. Dette er langsiktige inntekter som kan sikre neste generasjons bønder. Ei utbygging som tek omsyn til naturen kan og vere med på å styrke utmarksresursane.

Når me les i høyringsutkastet og studerer kart og temarapportar, ser me oss stort sett einige i at våre eigendomar må passe godt inn i nasjonal plan.

Vårt svar er då alternativ:

1. Jeg ønsker at min eiendom i Skjeggedal skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft.

De to grunneierne ønsker altså at areal innenfor planlagte konsesjonsområder blir oppgitt. Denne sak gjelder nasjonal ramme for vindkraft og høring av denne. Det er vel kjent i Skjeggedal at Fred Olsen Renewables ønsker å etablere Bjørnstigfjellet vindkraftverk. Planområdet er oppgitt å være ca 13.000 daa. Planområdet går så vidt over i Froland kommune med et mindre areal. En kan registrere at de tre grunneierne som ønsker at eiendommen skal omfattes av nasjonal ramme alle berøres direkte av dette prosjektet.

For ordens skyld har en prøvd så godt det har latt seg gjøre å planimere planområdet slik en har fått det presentert. Resultatet fordelt på grunneiere er presentert i vedlagte regneark. Det er 6 grunneierne i Skjeggedal Utmarkslag som berøres direkte av planområdet. Av disse 6 har 3 sagt at de ønsker at eiendommen skal omfattes av nasjonal ramme, 3 sier at de ikke ønsker det. De tre som ønsker at eiendommen skal omfattes av nasjonal ramme har areal som utgjør ca 91% av arealet i planområdet. Det er likevel verdt å merke seg at av totalt planlagte 22 vindturbiner i prosjektet står 6 i eller nær grense mot grunneiere som ikke ønsker å bli omfattet av nasjonal ramme og ytterligere 3 turbiner er planlagt nærmere enn 300 meter fra grunneiere som ikke ønskes at eiendommen blir omfattet av nasjonal ramme.

Konklusjonen på denne undersøkelsen er at det hos medlemmene i Skjeggedal er et solid flertall (ca 74-75%) både når det gjelder areal og i antall som ikke ønsker at deres eiendom blir omfattet av nasjonal ramme for vindkraft. En ber om at Åmli viltutvalg reflekterer dette i sitt høringsinnspill til Åmli kommune.

Med hilsen

Lars Johan Skjeggedal
Leder Skjeggedal Utmarkslag

Vedlegg:

- Tabell som viser hva den enkelte grunneier har svart.
- Tabell med oversikt over hvordan grunneierne i Skjeggedal vil bli berørt av eventuelle Bjørnstigfjellet vindkraftverk

Gnr./bnr.	Grunneier	Areal (daa)*	Areal i nasjonal ramme (daa) Ca tall	1. Jeg ønsker at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft	2. Jeg ønsker ikke at min eiendom skal omfattes av nasjonal ramme for vindkraft	3. Jeg har ikke gjort meg opp noen mening
1/1	Lars Johan Skjeggedal	19265	10175		19265	
1/2	Aslak Skjeggedal	15532	10867		15532	
1/3, 3/1	Knut Olav Tveit	16292	16292		16292	
1/4	Kai Olav Tveit	17170	14723	17170		
1/6, 1/9	Usterud sameie	7719	7719	7719		
1/10	Thor Gudmund Skjeggedal	3703	3703		3703	
1/12	Jon Løyland	1877	1877	1877		
4/1	Tore Henry Skjeggedal	665	665		665	
4/2, 4/3, 4/6	Anne Marie Reinertsen	10676	10676		10676	
4/5	Conrad Holm	7557	7557		7557	
5/1	Carl Andreas Holm	5727	5727		5727	
8/4	Jon Kvannes	2150	2150		2150	
Totalt		108333	92131	26766	81567	0

*Areal i henhold til www.nibio.no/tjenester/gardskart

Tabell som viser hva den enkelte grunneier som er medlem i Skjeggedal utmarkslag har svart.

Gnr./bnr.	Grunneier	Areal (daa)*	Areal i planområdet ca tall	Merknader
1/1	Lars Johan Skjeggedal	19265	220	To turbiner planlegges på grensa mot nabo (1/4). I tillegg to turbiner 200 til 300 meter fra grensa (på 1/6).
1/2	Aslak Skjeggedal	15532	0	Nærmeste turbin planlegges ca 200 meter fra grensa (på 1/6)
1/3, 3/1	Knut Olav Tveit	16292	14	Nærmeste turbin planlegges ca 100 meter fra grensa (på 1/4)
1/4	Kai Olav Tveit	17170	7540	10 turbiner pluss 5 i grensa mot naboer (2 mot 1/1, 2 mot 1/10 og 1 mot 1/9, 1/11)
1/6, 1/9	Usterud sameie	7719	2066	4 turbiner pluss 2 i grensa mot naboer (1 mot 1/4 og 1 mot 1/11)
1/10	Thor Gudmund Skjeggedal	3703	880	4 turbiner i grensa mot naboer(1 mot 1/4, 1 mot både 1/4 og 1/12 og 2 mot 1/12)
1/12	Jon Løyland	1877	1220	3 turbiner i grensa mot naboer (alle 3 mot 1/10, derav den ene også mot 1/4)
4/1	Tore Henry Skjeggedal	665	0	Ca 2,3 km mellom planområdet og eiendomsgrensa
4/2, 4/3, 4/6	Anne Marie Reinertsen	10676	0	Ca 500 meter mellom planområdet og eiendomsgrensa
4/5	Conrad Holm	7557	0	Ca 450 meter mellom planområdet og eiendomsgrensa
5/1	Carl Andreas Holm	5727	0	Ca 2,7 km mellom planområdet og eiendomsgrensa, men grenser opp mot planområdet til prosjektet til FOR i Lauvdalsheia.
8/4	Jon Kvannes	2150	0	Ca 2,9 km mellom planområdet og eiendomsgrensa
1/11	Sylten	1554	250	Ikke medlem av Skjeggedal Utmarkslag
1/13	Skomedal	715	0	Ikke medlem av Skjeggedal Utmarkslag
Totalt		110602	12190	

Tabell som viser hvordan den enkelte grunneier i Skjeggedal utmarkslag vil bli berørt av eventuelle Bjørnstigfjellet vindkraftverk. Grunneiere merket grønt har sagt at de ønsker at deres eiendom skal omfattes av nasjonal ramme, Grunneiere merket rødt har sagt at de ikke ønsker at deres eiendom skal omfattes av nasjonal ramme. Grunneiere med hvit farge er ikke med i Skjeggedal utmarkslag.